

Ledare

JAYNE SVENUNGSSON

Med detta nummer lämnar vi ett osedvanligt mörkt och konfliktfyllt år bakom oss, åtminstone sett ur ett europeiskt perspektiv. Rysslands invasion av Ukraina i slutet av februari har under året utvecklats till ett levande inferno med tiotusentals döda och miljontals människor på flykt. Rapporter om militära angrepp på civila, systematiska våldtäkter, tortyr och bortförande av barn fortsätter att strömma in. Även om det återstår för Internationella brottmålsdomstolen (ICC) att pröva, så antas Ryssland ha gjort sig skyldiga till ett stort antal krigsförbrytelser, möjligen också till folkmord och brott mot mänskliga rättigheter.

När teologiska fakulteten i Lund i december 2021 utsåg den brittiske människorättsadvokaten Philippe Sands till hedersdoktor kunde ingen ana hur akut relevant detta val, tragiskt nog, snart skulle bli. Som få andra i vår tid har Sands sökt förmedla värdet av den internationella rätten till en bredare publik. 2016 publicerade han *East West Street: On the Origins of Genocide and Crimes against Humanity*, där han spårar rötterna till den moderna folkrätten i en fascinerande biografisk berättelse som skär in i hans egen judiska familjs förflutna i Ukraina. Boken är i dag översatt till tjugospråk (inklusive svenska, med titeln *Vägen till Nürnberg*, 2018) och har belönats med en lång rad priser och utmärkelser. Denna resa tillbaka till Europas sargade förflutna ledde i sin tur till BBC-dokumentären *What Our Fathers Did: A Nazi Legacy*, om sönerna till två naziförbrytare och deras mycket skilda sätt att relatera till sitt förflutna. 2020 fördjupande Sands det biografiska utforskandet av nazismens förbrytelser i boken *The Ratline: Love, Lies and Justice on the Trail of a Nazi Fugitive* (översatt till svenska samma år som *Råttlinjen: Kärlek, lögn och rättvisa i en nazistförbrytares spår*). Hur dessa tre verk kom till är i sig en smått sensationell historia – en historia som Sands valde att göra till föremål för det föredrag han höll i Lund i

samband med förlänandet av hedersdoktoratet i juni. Vi har här förmånen att publicera föredraget inklusive dess unika bildmaterial.

Om än i mindre dramatisk mening så berördes Europas sargade förflutna också i det föredrag som tidigare under våren hölls av Yvonne Maria Werner, även hon ny hedersdoktor vid teologiska fakulteten i Lund. Det är väl känt att konflikten mellan konfessioner haft förmågan att slita Europa i bitar under den postreformatoriska eran. I sin långvariga gärning som historiker vid Lunds universitet har Werner bland annat ägnat sig åt sambandet mellan konfessionell kultur och nationell identitet, en koppling som haft konsekvenser inte minst för religiösa minoriteter. I sitt föredrag, som vi även det har förmånen att publicera, belyser Werner de olika strategier som nordiska katoliker i modern tid begagnat sig av för att påvisa den egna religionens hemortsrätt i en luthersk majoritetskultur.

Året som gått innebar inte bara välkommandet av nya hedersdoktorer och kollegor vid fakulteten i Lund. Efter många år lämnade Mika Vähäkangas sin stol i missionsvetenskap med ekumenik för att bli direktor vid det nyinrättade Polin-institutet i Åbo. Numrets sista bidrag utgörs av Vähäkangas avskedsföreläsning vid Centrum för teologi och religionsvetenskap, där reflektioner över den egna intellektuella gärningen varvas med utblickar över ämnets framtid. Om dilemmat bakom de slitningar som Werner belyser i Europas moderna historia ofta handlat om hegemoniska tolkningar av kristendomen så har detta inte i mindre grad varit fallet globalt. Vähäkangas påminner om hur det missionerande västerlandet i namn av ”klassisk kristendom” i själva verket pådyvlat en kulturellt begränsad tolkning med specifika historiska rötter – och samtidigt förträngt, tystat ner eller utplånat inhemska gestaltningar av tron. I kontrast till denna dystra historia ställer Vähäkangas visionen om en ny form av teologisk reflektion som erkänner att den kristna traditionen alltid varit och alltid kommer att vara brokig, dynamisk och hybridartad. Först sedan vi erkänt detta kan vi på allvar ge oss hän i ett gemensamt och traditionsöverskridande sökande efter det goda, sanna och sköna. Detta är en hoppingivande vision. ▲